

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 De Predestinatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

AD SECUNDVM dicēdū, q̄ vniuersale dr̄ esse vbiq; & semper magis p̄ remotionē, q̄ p̄ positionē. Nō enim dicitur vbiq; esse & semper, eo q̄ sit in omni loco, & in omni tempore, sed quia abstrahit ab his quæ determinant locum, & tempus determinatum: & præterea, vniuersalia non sunt substantia.

AD TERTIVM dicēdū, q̄ substantia spiritualis excedit corporalem excessu dignitatis naturæ, sed non in virtute agendi: immo videmus q̄ multæ substantiæ spirituales habent determinata corpora, in quibus agant, sicut anima rationalis corpus humanū.

AD QVARTVM dicēdum, q̄ si rex non est vbiq; p̄ totum regnum, est ex defectu regis terreni p̄ circūscriptionē suæ substantiæ. Deus aut̄ cum sit incircūscriptus, est vbiq;: & tñ si non esset vbiq;, nihilominus gubernaret oīa prouidētia sua. Vnde in rege terreno non esse præfens est ad defectum, sed quod gubernet in absentia est ad commendationē. Deus autem & vbiq; est, & omnia gubernat.

AD QVINTVM dicendum, q̄ h̄mōi distantia & propinquitas creaturarum ad Deum non est s̄m locū, sed secundum similitudinem & dissimilitudinem. Nam illa quæ magis assimilantur Deo, dicimus esse sibi propinquiora: quæ vero magis recedunt a similitudine ipsius, dicimus esse sibi remotiora.

AD SEXTVM dicendum, q̄ dato q̄ tota machina mundiālis esset unū corpus cōtinuū, non tñ p̄ hoc posset imaginari q̄ esset vbiq;, sed in uno loco tantum, quia totum illud, in quo esset, acciperetur pro uno loco, & sic non attingeret quodlibet particulare, quod esse ubique completitur in sua ratione.

QVÆSTIO II.

ARTICVLVS II.

Vtrum Deus cognoscat malum per bonum.

CIRCA cognitionem uero Dei quærebatur, vtrum Deus cognoscat malum per bonū, & videtur quōd nō, quia cognoscere vnum per aliud pertinet ad defectum cognitionis: sed in diuina cognitione nullus potest esse defectus: ergo uidetur quōd Deus non cognoscat malum per bonum.

¶ 2 Præ. Cognoscere unum per aliud est in cognoscendo discurre: sed in diuina cognitione non est discursus: ergo cum cognoscere malum per bonū sit cognoscere unum per aliud, videtur quōd Deus non cognoscat malum per bonum.

¶ 3 Præ. Quicquid Deus cognoscit, cognoscit per essentiam suam: sed malum nec est effectus diuinæ essentia, neque est ei oppositum, ut dicit Aug. ergo v̄ quōd Deus non cognoscat malum per bonum.

¶ 4 Præ. Philosophus dicit in 3. de aīa, q̄ intellectus qui semper est in actu, non cognoscit priuationē: sed intellectus diuinus est semper in actu. ergo &c.

¶ 5 Præ. Oē qd̄ cognoscit, cognoscit p̄ aliquā similitudinē in ipso cognoscitē existentē: sed malū nō h̄t aliquā similitudinē in Deo. ergo Deus non cognoscit malū p̄ aliquod bonum quod in eo existat.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit, q̄ malum cognoscitur secundum quod ab ipso bono discordat.

RESPON. Dicēdū, q̄ ppria cognitio unius cuiusque rei est s̄m qd̄ cognoscit p̄ propriā rōnē. In cognoscibilibus autē quædā sunt q̄ habent rōnē propriā absolutā, ut homo & lapis, quorū ppria rō nō dependet ex alio. Quædam uero sunt quæ nō habēt propriā rōnē absolutā, sed ex alio dependen-

tem, sicut est in reatiuis, & priuatiuis, & in negatiuis, quorum ratio d̄pendet ex ordine quem habēt ad alia: nam ratio cæcitat̄ non est absoluta, sed dependens. in quātum habet ordinem ad visum cuius est priuata. Cū ergo Deus animam cognoscat secundum proprias rōnes. dico q̄ illa, quorū ratio est absoluta, cognoscit absolute, & nō per aliquod aliud. Illa uero, quorum est dependens, & in ordine ad alia, cognoscit secundum ordinem ad illa, ex quibus dependent. Cum ergo ratio mali non sit absoluta, sed dependens, in quantum. s̄ discordat a bono creato, cognoscit malum secundum ordinem ad bonum, secundum quod scilicet discordat ab ipso bono.

AD PRIMVM ergo dicendum, quōd in illis quæ habent rationem absolutam, est ad defectum cognitionis cognoscere vnum per aliud, sed non in illis, quorum ratio est ad aliud, vt dictum est.

AD SECUNDVM dicēdū, q̄ cognitio discursiua est cognoscere unū cognitū per aliud cognitum absolute: sed cognoscere vnum incognitum, per aliud cognitum ad quod ordinatur, non est discurre cognoscendo, & hoc modo cognoscitur malum.

AD TERTIVM dicendum, q̄ licet malum non sit oppositum diuinæ essentia, tñ est oppositum effectui diuinæ essentia. Nam bonū increatum nō habet malū oppositum, sed bonis effectibus, qui causantur a bono increato, opponitur malū, & in quantum discordat ab eis effectibus cognoscitur.

AD QVARTVM dicēdū, q̄ illud habet locū in illo intellectu, qui cognoscit res per adæquationem & species suas, & iste modus cognoscendi non est in Deo, qui cognoscit omnia per essentiam suam.

AD QVINTVM dicendum, q̄ licet malum non habeat aliquam similitudinē in Deo, tamen oppositum mali, id est, bonum creatum, habet similitudinē in Deo, sicut in causa sua: & ita bonum cognoscitur per seipsum, malum uero per bonum.

QVÆSTIO III.

ARTICVLVS III.

Vtrum prædestinatio imponat necessitatem.

CIRCA prædestinationē quæbat, vtrū p̄destinatio imponat necessitatē, & ostēdebat q̄ sic. Cōstat. n. q̄ p̄destinatus omnino saluatur: sed hoc non est, nisi necessariū esset p̄destinatum saluari, videtur ergo quōd p̄destinatio necessitatē imponat. ¶ 2 Præ. Ad Rom. 9. dicit Apostolus. Nō est volentis, neque currentis, sed misericentis Dei. ergo v̄ quicquid est de salute, sit ex sola p̄destinatione diuina, & ex nullo alio: & sic v̄ necessitatē imponere.

CONTRA, Augustinus dicit. Qui creauit te sine te, non iustificabit te sine te.

RESPON. Dicēdū, q̄ p̄destinatio certitudinē habet, & tñ necessitatē nō imponit. In p̄destinatione. n. tria sunt cōsideranda, quorū duo præsupponit ipsa p̄destinatio. s̄ p̄sentia Dei, & dilectio, & voluntatē, qua vult p̄destinatū saluare: & tertium est ipsa p̄destinatio, qua nihil aliud est q̄ directio in finē, quē vult Deus rei dilectæ. Quodlibet autē horū triū certitudinem habet, & tñ necessitatem non imponit. Et q̄ p̄sentia diuina certitudinē habet patet. Deus. n. cognoscit res nobilioris modo, quā nos cognoscamus. Nam cognitio nostra est in tempore, & ideo inuitus noster respicit res secundum rationem temporis. s̄ p̄sentia, præterita, & futura, vt cognoscat præterita vt p̄terita. p̄sentia vt p̄sentia, futura vt futura, & certitudinaliter. Cognitio uero

Tex. co. 20.

vero diuina est supra tempus, & mensuratur aeternitate solū, & ideo nō cognoscit prout sunt in tempore, sed prout sunt in aeternitate, sicut sunt praesentia, & hoc tam necessaria q̄ contingentia, vnde omnia cognoscit tanquā praesentia in sua praesentialitate. Cum ergo etiam intellectus noster certitudinaliter cognoscat praesentia, multo magis Deus omnia sibi praesentia certitudinaliter cognoscit, ex quo nulla necessitas rebus cognitis inducitur. Sicut videmus, q̄ aliquis existens in loco eminenti, videt certitudinaliter ordinē veniētū aliquorū & euentū p̄ vias, & alius in plano existens nō videt, nisi q̄ sunt sibi praesentia, & in hominibus istis ex hoc nulla necessitas imponitur. Nā hoc nō est nisi ex hoc, q̄ in alio existēs intuentur oīa vt praesentia, quae eunti in plano sunt praeterita, s. illa quae retro sunt, praesentia illa, s. quae sunt iuxta se, & futura illa, s. q̄ anteriora sunt. Quod autem voluntas diuina certitudinē habeat, & tamē necessitatē non imponat, sic patet. Voluntas. n. Dei est efficax & perfecta causa omnium rerū: quia omnia quae cūq; voluit dñs fecit. Cuius perfectio & efficacia apparet ex hoc, q̄ non solū mouet & causat res, sed etiā dat eis talē modū causandi, in quantum cuiuslibet rei determinatū modū cōtulit, quo suos effectus produceret. Vnde quia ipse voluit quaedā esse in vniuerso necessaria, & quaedam contingētia, constituit quaedā causas quibus contulit, vt a cōtingenter causarent, & quaedam quibus contulit vt necessitatio causarent effectus. Vnde voluit istum, vel illū effectū non solum esse, sed etiā illo modo esse, s. vel cōtingenter, vel necessario, sicut q̄ voluit Petrum non solum currere, sed et cōtingenter currere: & similiter voluit istum hominem saluare, sed eo modo vt arbitrij liberatē nō perderet. Et sic q̄ Petrus, vel Martinus saluetur, habet duas causas, vnam. s. voluntatē diuinā, & hāc habet certitudinē: aliam liberum arbitrij, & hāc habet contingētia. Et sic est in alijs rebus, quia si sunt contingētia, prouenit eis ex causa proxima. Quod vero sint certa & necessaria, prouenit eis ex causa prima. Vnde prima causa rerum. s. diuina voluntas, et de contingētibus certitudinē habet, ex qua quidē certitudine non imponit ipsi rebus aliqua necessitas, q̄ nō solū vult ea esse, sed tali modo esse, s. necessario, vel contingenter, vt dictū est. Quod vero praedestinatio certitudinē habeat, & necessitatē nō imponat, similiter patet. Motus. n. vel directio, vel propositū dirigēdi in finē, q̄ est ipsa praedestinatio, est s̄m cōstitutioē & ordinem causarū a Deo cōstitutarū. Constat autē q̄ q̄ sunt duae causae ordinatae, quarū vna est necessaria, & alia cōtingens, effectus sēmp est cōtingens. In praedestinatione autē sunt duae causae, quarū vna est necessaria, s. ipse Deus, & alia est cōtingens, s. ipsum liberū arbitrij: & ideo oportet effectū praedestinationis cōtingentē esse. Vnde quia Deus scit, & vult istū, vel illū consequi talē finem, praedestinatio certitudinē habet. Quia vero Deus vult vt s̄m libertatem arbitrij in talem finem dirigatur: ideo huiusmodi certitudo nullam praedestinatio necessitatem imponit.

AD PRIMUM ergo dicendum, q̄ hic praedestinatus oīno saluatur, ex certitudine diuināe praedestinationis, non tñ est ibi necessitas absoluta, sed conditionalis: quia si talis est praedestinatus, necessario saluatur, non autem est necessarium simpliciter.

AD SECUNDUM dicēdū, q̄ verbū Apostoli nō est sic intelligēdū, quin sit necessariū velle & currere ex parte nostra, sed q̄ principij primū bñ operādi nō

est a nobis, sed est misericordia diuina infundente gratiam, nihilominus tamen oportet quod ex parte nostra sit aliquod principium.

ARTICVLVS IIII.

Utrum motus angeli sit in instanti.

CIRCA angelos qualiter fuit de motu angeli, s. utrum motus eius sit in instanti. Vt q̄ sic. Cōstat. n. q̄ mutatio angeli simpliciter est omni mutatione corporali: sed inuenitur aliqua mutatio corporalis in instanti, sicut illuminatio, & huiusmodi, ergo multo magis motus angeli est in instanti.

Prat. Nobilissime creatore cōpetit nobilissimus motus: nobilissimus autē motus est ille q̄ fit in instanti, ergo cōpetit nobilissime creaturae, s. angelo.

CONTRA. Omnis motus habet prius & posterius: prius autē & posterius in motu est numerus temporis, ergo in omni motu est tempus, ergo nullus motus etiam angeli est in instanti.

RESPON. Dicēdū, q̄ omnis mutatio habet terminos, quos nō cōtingit simul esse, vnde impossibile est q̄ aliquis motus, vel mutatio sit in instanti hoc modo, q̄ idē instanti ambos terminos complectatur. Vnde sciēdū q̄ in rebus corporalibus duo termini motus, vel mutationis dupliciter possunt se habere. Vno modo, q̄ sit assignare instans, in quo terminus ad quem, primo est. Et aliud instans in quo terminus a quo vltimo est, & sic cum inter quolibet duo instantia sit tempus medium, sequitur q̄ de uno termino motus in alium fiat transitus per tempus, & sic talis mutatio est in tempore, & non in instanti. Hoc autem cōtingit quando inter duos terminos motus est aliquod mediū accipere, sicut inter album & nigrum, & inter esse hic & ibi: sed alii termini mutationis sunt, inter quos non est accipere mediū, sicut inter album & non albū, inter ignem & non ignem, inter tenebrosū & luminosū: quia affirmatio & negatio sunt secundū se immediata, & similiter priuatio & forma in subiecto determinato, & in talibus licet sit accipere instans, in quo primo est terminus ad quem, non tamen est accipere instans, in quo vltimo est terminus a quo. Cū enim inter quolibet duo instantia sit tempus mediū, sequeretur q̄ in illo tempore medio, in neutro extremorum esset, quod est impossibile, cū sint extrema omnino immediata. Oportet ergo dicere, q̄ cū illud instans, in quo primo est terminus ad quem, sit terminus alicuius temporis, q̄ in toto tempore precedenti daret terminus a quo, & sic cū inter tempus & instans, q̄ est terminus ipis, non sit tempus medium, non fit transitus de una extremitate in alia in tempore, sed in instanti. Primo. n. definit esse terminus a quo, & incipit terminus ad quem, & huiusmodi mutationes dicuntur esse instantaneae sicut illuminatio, generatio, & corruptio: sed oportet q̄ istae mutationes sint termini motuum continuorum, & in tempore existentium, quia tempus, in quo est vltimo terminus a quo, mensurat aliquem motum s̄m quod subiectum accedit ad terminum ad quem: sicut per alterationem materia disponit ad formam, & p̄ motum localem corpus luminosum accedit ad finem, in quo illuminat, & s̄m hoc dī quod generatio & corruptio sunt termini alterationis, & illuminatio motus localis. Sic ergo duae sunt mutationes corporalium, sed neutra harum potest esse in motu angeli. Cum enim motus angeli attendatur s̄m diuersos contractus virtuales angeli ad diuersa loca, qui quidem contractus non sunt continui, sequitur q̄ motus

D. 392.

D. 741.

D. 744.

motus

D. 118. motus angeli non sit continuus, & ita tēpus quod proprie mensurat motū angeli nō est continuum, cum cōtinuitas tēporis sit ex cōtinuitate motus, vt dī in 4. Phy. Non. n. pōt dici q̄ motus angeli mē furetū tēpore cōtinuo, qđ est numerus motus celi, quia motus angeli nō dependet ex motu celi: & sic sequitur q̄ motus angeli mensuretū quodā tēpore, in quo sunt instātia sibi succedētia sine cōtinuatione, q̄a tempus ex hoc q̄ est numerus, nō est cōtinuū, sed ex hoc q̄ est numerus motus cōtinuū. Sic ergo in motu angeli duo extrema motus non sunt in duobus instātibz, inter q̄ sit tēpus mediū: neq; iterū unū extremū est in tēpore, & aliud in instāti, quod terminat tēpus: sed duo extrema sunt in duobus instātibz, inter q̄ nō est tēpus a mediū, & sic oportet dicere q̄ motus angeli sit in tēpe, licet alio modo q̄ motus corporales sunt in tempore.

D. 119. Ad PRIMVM ergo dicendū, q̄ mutatio angeli fm̄ prādicta ostenditur esse simplicior q̄ aliqua mutatio corporalis. Est. n. simplicior q̄ illa mutatio, cuius duo extrema sunt in duobus instātibz, inter quā cadit tempus mediū, tamē inter duo instātia motus angeli non cadit tempus mediū. Similiter etiam simplicior est quā illa, cui vnum extremū est in toto tempore continuo, cum unum extremū sit in instāti indiuisibili, & tamen non intercidit tempus mediū, sicut nec ibi: & quia est simplicior, ideo etiam sequitur quod sit nobilior.

¶ Vnde patet solutio ad secundum.

QVÆSTIO V.

D. Et inde quæsitum est de homine. ¶ Et circa hoc quæsitum est de partibus naturæ humanæ. De sacramentis gratiæ. Et de conuerſatione humanæ vitæ.

¶ Circa primum quærebantur duo.

- ¶ Primò, De anima.
- ¶ Secundò, De corpore.

ARTICVLVS V.

Verum sint eiusdē substantiæ anima sensitua & intellectua.

De anima. ar. 10. o.

D. E anima autē quæsitum est, vtrum sint eiusdē substantiæ aīa sensitua & intellectua, & ostēdēdatur quod non. Nam anima sensitua educitur de potentia materiæ: intellectua vero est per creationem, non est ergo eadem substantia vtriusque.

¶ 2. Præt. In nulla substantia quæ sit vna & eadem est eodem tempore motus ad opposita: sed sensus & ratio eodem tempore mouēt ad opposita, sicut dicit Apostolus ad Rom. 7. Video aliam legem in membris meis repugnantem &c. ergo sensitua & rationalis non sunt vnus substantia.

¶ 3. Præt. Corruptibile & incorruptibile non sunt eiusdē generis, ergo nec idem numero: sed anima sensitua est corruptibilis, intellectua vero incorruptibilis. ergo sensitua & intellectua nō sunt eadem numero, & sic nec eiusdē substantiæ.

¶ 4. Præt. Anima sensitua est communis nobis & brutis: sed in brutis educitur de potentia materiæ, ergo & in nobis. non est ergo eadem cum intellectua, quæ est per creationem.

CONTRA. Vnius perfectibilis una est perfectio: sed corpus humanū est vnū perfectibile. ergo ani-

F ma quæ est eius perfectio, est vna.

R. RESPON. Dicendū, q̄ circa ordinē formarū est duplex opinio. Vna est Auicēbron, & quorundā sequacū eius, qui dicunt q̄ fm̄ ordinē generū & specierū sunt diuersæ formæ substantiales sibi vnice aduenientes, sicut est substantia, est corpus, est animal, & est animal. Dicit ergo q̄ quodā forma substantialis est p̄ quam est substantia tantum, & postea est quodā alia p̄ quā est corpus, deinde est & alia p̄ quā est animal, & alia p̄ quā est animal, & alia p̄ quā est homo, & sic dicit de alijs formis substantialibus rerum. Sed hæc posito stare nō pōt, quia cum forma substantialis sit q̄ facit hoc aliquid, & dat esse substantiale rei, tunc sola prima forma esset substantialis, cum ipsa sola daret esse substantiale rei, & faceret hoc aliquid: oēs autē post primā essent accidentaliter aduenientes, nec darent esse rei simpliciter, sed esset tale, & sic in admissione, vel acquisitione ipsarū nō esset generatio & corruptio, sed tantum alteratio, vnde patet hoc non esse verū. Simile etiam esset in potentijs animæ, nā sola prima, sive vegetabilis esset forma substantialis, & faceret hoc aliquid: alia vero essent accidentales, qđ omnino est falsum.

Et ideo dicendū est, q̄ huius formæ differūt secundum perfectū & imperfectū. Est. n. aliqua forma, q̄ non dat nisi esse corpus tantum: aliqua est magis perfecta quæ etiam dat esse & viuere, quocumque modo viuendi: aliqua quæ cum his dat etiā sensum, vnde patet q̄ semper vltima est perfectior primis, & habet se ad priores, sicut p̄fectissima ad imperfectissimam, & ideo quicquid continetur in ipsi, totum est virtute in vltima. Vnde dicendū est, q̄ vna & eadē essentia est animæ sensitua & intellectua, sed in intellectu habet se ad sensitua, sicut perfectum ad imperfectum. Quæ autem specialiter aīa sensitua & intellectua sint vnus essentia signum est, quia nisi vires animæ radicaretur in vna essentia, nunq̄ vna impediretur ab alia, nec etiam virtus vnus redundaret in aliam. Item cum intellectus non habeat determinatum organum in corpore, quo mediante exerceat operationes suas, ad quid viretur corpori, nisi esset eiusdem essentia cum anima sensitua? Sic ergo patet, quod vna essentia est animæ sensitua & intellectua, sed differunt secundum perfectū & imperfectū, vt dictum est.

Ad PRIMVM ergo dicendū, q̄ aīa sensitua educit de potentia materiæ in brutis, in nobis vero non, sed est per creationem, cum eius essentia sit essentia animæ rationalis, quæ est per creationem.

Ad SECVDVM dicendū, q̄ nō est incōueniens aliquid idē existēs fm̄ diuersas vires, vel partes moueri ad opposita: & ideo licet substantia anima humanæ sit eadem sensitua & intellectua, tñ potest secundum diuersas partes & vires moueri ad opposita, vt scilicet sensus moueatur ad ea quæ sunt sibi propria, & ratio ad ea ad quæ ordinantur.

Ad TERTIVM dicendū, q̄ licet incorruptibile nō sit idē cum corruptibilibz, tñ inuenitur aliquid incorruptibile, quod habet aliquā proprietatē communem corruptibilibz, & sic est in anima rationali. Nam ipsa substantia animæ est incorruptibilis, nihilominus tamen habet aliquid in se, scilicet sensuum, quod est commune etiam corruptibilibz.

Ad QVARTVM dicendū, q̄ licet aīa sensitua sit communis in nobis & brutis quantum ad rationē generis, tñ quātum ad rationē speciei alia est in homine, & alia in brutis: & similiter alia in asino, & alia in